

СКЛАДНІ ТЕХНІЧНІ ТЕРМІНИ В ГАЛУЗІ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ І ТРАНСПОРТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ І ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація. В статті розглядають особливості перекладу термінологічної лексики науково-технічних текстів в галузі автомобільного транспорту і транспортних технологій. Визначено основні способи перекладу складних вузкогалузевих термінів різної структури. Проаналізовані етапи перекладу багаточленних атрибутивних словосполучень з використанням перекладацьких лексичних трансформацій.

Ключові слова: складний термін, атрибутивне словосполучення, означуваний компонент, означувальний компонент, словоскладання,

Abstract. The article considers the means of compound technical units translation in the specific and technological texts in the sphere of automotive industry and transport technologies. Special attention is paid to multicomponent attribute terms and the suggested analytical and synthetical approaches in compound terms translation procedure.

Key words- compound term, wordformation, denoted word, denoting word, attribute word-combination.

Вступ

В словниковому складі мови велике місце належить термінологічній лексиці, до якої належать терміни - спеціальні слова або словосполучення, що вживаються для точного вираження поняття у різних галузях знань науки і техніки. Оскільки сучасний швидкий розвиток транспортних і логістичних технологій є причиною значного кількісного зростання технічних термінів, їх активного проникнення в розмовну мову та наповнення словникового складу новими лексичними одиницями, все актуальнішими стають проблеми вивчення особливостей функціонування термінів у процесі перекладу текстів автомобільної тематики.

Виклад основного матеріалу

Дослідження в галузі перекладу складних термінів - словосполучень - важлива задача, спрямована на досягнення адекватних перекладів, що сприяє вирішенню багатьох практичних задач і прискоренню обміну інформацією в галузі новітніх досліджень науки і техніки.

Доцільним є висвітлення основних особливостей перекладу англійських складних термінів в галузі автомобільного транспорту і транспортних технологій та їх українських еквівалентів.

У сучасній англомовній мовознавчій літературі вирізняють наступні ознаки науково - технічних термінів, що представляють поняття спеціальної, професійної галузі науки та техніки.

1. Термін повинен мати чітку дефініцію. У межах однієї наукової теорії або технологічної галузі терміни постають поняттєво визначеними спеціальними словами.

2. Термін є елементом певної термінології системи. Суттєвими критеріями для терміна в межах однієї термінологічної системи є: однозначність, точність та визначеність його місця в даній термінологічній системі.
3. Зміст терміна тяжіє до найвищого ступеня поняттєвої абстрактності.
4. Терміну притаманна тенденція до стилістичної нейтральності[1, 44]

Особливий інтерес з огляду на термінологічну омонімію та складну словотворчу структуру представляють вузькогалузеві терміни - терміни, які характерні лише для певної галузі, наприклад автомобільного транспорту: *suspension* – підвіска, *chassis* – шасі, *leaf spring* – ресора, *trunk* – багажник, *hood* – капот, *caliper* – супорт, колодка.

Технічні терміни представляють сталі словосполучення, за якими закріплене певне термінологічне значення, наприклад: *double wishbone suspension* – подвійна поперечна підвіска, *stabilizer bars* – стійки стабілізатора, *shock absorber* – амортизатор. Оскільки серед технічних термінів переважають в основному терміни - словосполучення, то вони й являються основною проблемою при перекладі тексту.

Найважливішою ознакою терміна- словосполучення є його відтворюваність у професійній сфері вживання для вираження конкретного спеціального поняття. За кожним терміном - словосполученням стоїть стійка, стандартна відтворювальна структура складного професійного поняття [2, 44].

Багатокомпонентні складні терміни будуються на основі атрибутивних, інфінітивних, порівняльних синтаксичних структур. Найпродуктивнішим шляхом утворення термінів в галузі автомобільного транспорту і транспортних технологій. є словоскладання, що являє собою широко розповсюджене явище в термінознавстві.

Велике поширення набувають складні слова, побудовані на моделі N1+N2 завдяки морфологічній простоті англійських іменників. Аналогічна структура англійської мови сприяє утворенню нових слів шляхом складних основ: *wind shield* – лобове скло, *headlight* – передня фара, *brakelight* – стоп сигнал, *hubcap* – ковпак, *undercarriage* – ходова частина, *sunroof* – люк.

Терміни моделі N₁+N₂ перекладаються переважно наступним способом:

1. Складним терміном, де український відповідник N₂ виступає у формі родового відмінку: *traction rating*- коефіцієнт тягіння, *powertrain management*- керування трансмісією.
2. Складним терміном, де відповідником N₁, виступає прикметник: *exhaust manifold* - випускний колектор, *fuel tank*- паливний бак, *brake cylinder*- гальмівний циліндр, *coil spring*- гвинтова пружина, *ball joint* – кульовий шарнір.
3. Складним терміном, де N₁, перетворюється в прикметникове - іменникове сполучення: *collision avoidance system*- система запобігання зіткнення, *rear view mirror*- дзеркало заднього виду, *fuel cell controller*- регулятор паливних елементів, *shifter knob*- ручка перемикачів передач.

Найбільш поширеними моделями складних термінів, що вживаються в галузі автомобільного транспорту є терміни моделі N₁+N₂, (N+Part 1)+N, (N+Part2)+N та атрибутивні словосполучення. З точки зору словотворення науково - технічних термінів продуктивним є словотворчий тип термінів і словосполучень, у яких один із компонентів є

технічним терміном, а інші - загальноживані лексичні одиниці. способами перекладу таких багаточленні атрибутивні словосполучення є:

1. Переклад за допомогою прикметників у препозиції до іменника як означуваного компонента, наприклад: *dual zone automatic climate control*- двозоний автоматичний клімат контроль, *fill-size pickups*- велика вантажівка.
2. Переклад іменниковим словосполучення в постпозиції до головного компонента, наприклад: *traffic management system* – система управління дорожнім рухом, *public transport departments*- відділ громадського транспорту.

За умови володіння термінологічною лексикою і розуміння тематики науково - технічного тексту переклад складних термінів не викликає особливих труднощів у студентів. Однак серед чинників, що ускладнюють процес перекладу є багатозначність термінів - словосполучень і їх складових, відсутність перекладних відповідників термінів - неологізмів, терміни - аббревіатури і скорочення. Вирішенням проблеми є використання лексичних перекладних трансформацій при перекладі складних термінів.

Доцільно використовувати перекладацькі лексико-семантичні трансформації при перекладі безеквівалентної лексики із збереженням структури оригіналу.

Застосовуючи прийом смислового розвитку словосполучення *heavy traffic* при перекладі замінюємо контекстуальним, логічно пов'язаним з ним відповідником *інтенсивний рух*.

Для максимально точної передачі значення кожного терміна можливо використовувати лексико-граматичні трансформації, наприклад додавання лексичної одиниці для передачі імпліцитних елементів змісту оригіналу: *electronic steering*- електронне управління кермом.

З метою якомога повного розкриття змісту оригінального терміну застосовується описовий переклад, часто в поєднанні з транскодуванням терміну, наприклад *station wagon* – великий автомобіль з багажником і відкиданням сидіння, *hatchback* – хетчбек, конфігурація кузова автомобіля із задніми дверима, що відкриваються вгору, *muscle car*- маслкар, клас автомобілів з великою потужністю двигуна.

У межах термінології транспорту виділяють значний відсоток складних термінів, при перекладі яких можна поєднувати способи із збереженням і зміною структури оригінальних термінів, наприклад: *remote starter*- дистанційне управління спусковим приладом, *gross vehicle weight rating*- обмеження ваги для транспортного засобу.

Сучасна освіта надає ґрунтовні знання для перекладу технічного та науково - технічної літератури, наприклад в сфері автомобільного транспорту і транспортних технологій.

Висновок

Таким чином, метою навчання іноземної мови за професійним спрямуванням є формування у майбутніх інженерів необхідної мовної компетенції в сферах професійного та ситуативного спілкування, розвиток комунікативних здібностей, та підвищення загальної культури студента.

Основним завданням викладача стає забезпечення фонових знань, необхідних майбутньому фахівцю для роботи в галузях, пов'язаних з технікою, засвоєння відповідної термінології та розвиток професійних якостей.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Білозерська Л.П. Термінологія та переклад: навч. посіб./ Л.П. Білозерська, Н.В.

Возненко, С.В. Радецька. - Вінниця: Нова книга, 2010 - 232 с.

2. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: Посібник для перекл.. відділень вузів/ Л.Г. Верба - Вінниця: Нова книга, 2003. - 160 с.

3. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово - стилістичні проблеми/ В'ячеслав Іванович Карабан. – Вінниця: Нова книга, 2002., -564 с..

4. Коптілов В. Теорія і практика перекладу - Київ, 2003. - 185 с.

5. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства. Підручник. - Вінниця: Нова книга. 2008. - 512 с.

Рудницька Тетяна Григорівна – старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, e-mail: rudnytska@vntu.edu.ua

Rudnytska Tetiana Hryhorivna – an Assistant Professor of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, e-mail: rudnytska@vntu.edu.ua